

Hidrogén és alkálifémek spektruma

jegyzőkönyv

Mérést végezte:
Tokodi Mátyás (BJ2RTP)
Koroknai Botond (AT5M0G)

Mérés időpontja:
2023.11.14

Jegyzőkönyv leadásának időpontja:
2023.11.28

Tartalomjegyzék:

1	A mérés célja	2
2	A méréshez használt eszközök	2
3	Mérés menete	2
3.1	Kalibrálás	2
3.2	Vonalak a kadmium lámpa esetén	2
4	Deutérium lámpa	3
5	Kálium	3
6	Nátrium	3
7	Neon	3
8	Források	3

1 A mérés célja

A mérés során különböző spektrállámpák spektrumát kellett vizsgálnunk, spektroszkóp segítségével.

2 A méréshez használt eszközök

- optikai rács
- goniométer
- spektrállámpák

3 Mérés menete

3.1 Kalibrálás

Az optikai rácson 1200/mm jelölés szerepelt. Értelmezésünk szerint, így a rácsállandó: $8.33 \cdot 10^{-4} \text{ mm}$, azaz $0.833 \mu\text{m}$. A goniométer segítségével a piros vonal szögét kerestük meg mindkét oldalon. Számos próbálkozást követően a legpontosabb eredményünk a következő lett:

egyik oldal [$^\circ$]	másik oldal [$^\circ$]	átlag [$^\circ$]
50.63	50.75	50.69

táblázat 1: A kalibrálás eredményei.

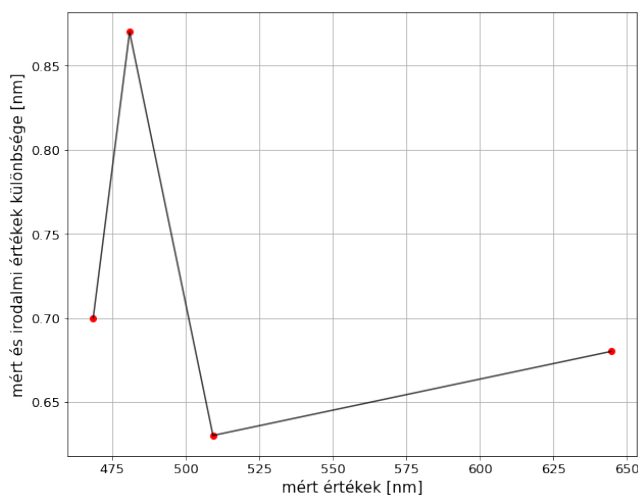
Sajnos tökéletesen nem tudtuk merőleges állapotba állítani a rácsot, viszont elértük, hogy egész kis hiba legyen a két oldal között, mindössze 0.12° .

3.2 Vonalak a kadmium lámpa esetén

Ezt követően a kadmium lámpa összes vonalára kiszámoltuk az elhajlás szögét, valamint a hozzájuk tartozó hullámhosszakat. Midegyik vonalat mind két oldalon megkerestük és az átlagukat vettük a tényleges értéknek.

szín	θ szög [rad]	λ hullámhossz [nm]
piros	0.8847	644.53
zöld	0.6577	509.21
zöldeskék	0.6154	480.86
kék	0.5973	468.52

táblázat 2: Kadmium lámpához tartozó adatok.

Az ábrán a mért és irodalmi adatok különbsége látható a mért adatok függvényében. Ennek segítségével fogjuk a további mérések vonalait korrigálni, mindig az öt közrefogó két vonal hibáit felhasználva.

4 Deutérium lámpa

A gyakorlat során, minden lámpához megkerestünk 4-4 vonalat. Csak négy lámpát találtunk a mérőállomásnál (Cd,Ne,K,Na), és a deutérium nem szerepelt közöttük. A jegyzőkönyv kidolgozása közben vettük észre, hogy kellett volna, hogy legyen, mert számos feladat tartozik a vele mért adatokhoz.

5 Kálium

A mért vonalak a Kálium esetén:

szín	θ szög [rad]	λ hullámhossz [nm]	λ_k korrigált hullámhossz [nm]
piros	0.7876	590.30	589.64
citromsárga	0.7725	581.35	580.68
kékeszöld	0.7067	540.9	540.25
lila	0.5080	405.22	405.40

A káliumnál látott vonalak hullámhossza rövidebb, mint a mellékelt diagrammon feltüntetett átmenetek, így egyet sem tudtunk azonosítani.

6 Nátrium

A nátriumnál lemerített vonalak:

szín	θ szög [rad]	λ hullámhossz [nm]	λ_k korrigált hullámhossz [nm]	átmenet
piros	0.8354	617.74	617.01	5s $\rightarrow$ 3p
sárga	0.7869	589.88	589.15	3p $\rightarrow$ 3s
zöld	0.7524	569.26	568.53	4d $\rightarrow$ 3p
lila	0.508	405.22	404.44	?

A finomszerkezeti állandót nem tudtuk meghatározni, mert a nátrium dublettje nem volt felbontható, egyetlen vonalnak látszott a rés méretétől függetlenül.

7 Neon

A neonnál is lemerítettünk vonalakat:

szín	θ szög [rad]	λ hullámhossz [nm]	λ_k korrigált hullámhossz [nm]
utolsó jól látható utáni	0.8972	651.08	650.4
utolsó jól látható	0.8775	640.68	639.94
utolsó jól látható előtti	0.8738	638.74	638.0

A neon spektruma nagyon érdekes, mert szinte csak piros és sötétsárga vonalak vannak, abból viszont rengeteg. (Ezért is kaptak ilyen semmitmondó nevet a vonalak a táblázatban.) Ez azért van, mert a neon nemesgáz, azaz a külső elektronhéja is telített. Ezért az első gerjesztett állapota az, ha a legkülső elektronok valamelyike felugrik a következő, még megkezdetlen héjra. Mivel a külső elektronok hasonló energiájú pályákon vannak, ezért az átmenet energiája is hasonló lesz. Így jön létre a sok, egymáshoz viszonylag közel elhelyezkedő spektrumvonala.

8 Források

- A kadmium vonalainak irodalmi értékei:
https://physics.nist.gov/PhysRefData/Handbook/Tables/cadmiumtable3_a.htm#6438.470